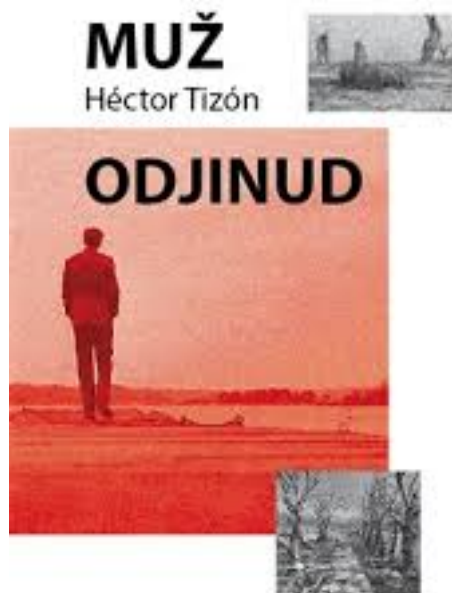

Vzpomínám, tedy jsem

Existuje nedělitelná hranice mezi vězením a nuceným vyhnanstvím? Jevíme se ostatním v témže světle jako sami sobě? Co o lidech vypovídá vztah času a paměti? Obdobně laděné otázky se zhusta vynořují při četbě útlé prózy *Muž odjinud* z pera argentinského spisovatele Héctora Tizóna. V překladu Jana Macheje vyšla kniha pod hlavičkou nakladatelství Runa v roce 2016.

Héctor Tizón: Muž odjinud

Runa
2016
Překlad: Jan Machej

Vystudovaný právník a velvyslanec z povolání Héctor Tizón (1929-2012) se narodil na argentinském severozápadě v provincii Jujuy ve vesnici Yala. Diplomatická profese ho zavedlo do Mexika, Milána či Paříže, což mu umožnilo navázání cenných kontaktů s tamním uměleckým prostředím. Během pobývání v Mexiku se seznámil se spisovateli jako Juan Rulfo, Ernesto Cardenal, Ezequiel Martínez Estrada, aj. V Mexiku mu rovněž vyšla i jeho první kniha *A un costado de los rieleles* v roce 1960. V letech 1976-1982 byl nucen odejít do exilu a pobýval ve španělském Madridu. Kniha *Muž odjinud* (*El hombre que llegó a un pueblo*, Seix Barral) se objevila v knihkupectvích v roce 1988 a je autorovou první knihou po návratu do Argentiny. Za života publikoval několik dalších románů, povídkové knihy, eseje i knihu pamětí. V českém překladu mu před prózou *Muž odjinud* vyšly již dvě knihy *Krásy světa* (*La belleza del mundo*) a *Dům a vítr* (*La casa y el viento*). Za své dílo si vysloužil uznání a získal několik ocenění, roku 1996 obdržel francouzský Řád umění a literatury. Zemřel v nedožitých 83 letech roku 2012 v rodné provincii Jujuy.

Héctor Tizón právem náleží k velkým osobnostem hispanoamerické literatury, přestože po boku spisovatelů jako Gabriel García Márquez, Juan Rulfo, Julio Cortázar či Jorge Luis Borges zaujímá poměrně svébytné postavení. Tizónův styl psaní totiž nepřipomíná tendence magického realismu ani postmoderní stírání žánrů s provokativní hrou se slovy, jeho díla se naopak vyznačují obdivem k tradičnímu umění vyprávět. Zastává názor, že velké příběhy je nutno znovu uchopit a vyprávět z jiného úhlu pohledu. V jeho

prózách se tak mezi řádky vyjevují klasická literární díla od Homérovy *Odyssey* ke Gogolovým *Mrtvým duším* či severoamerická tradice v čele s E. A. Poem. Héctor Tizón na relativně skromném prostoru dokáže přetavit lokální příběh odvíjející se z argentinského severozápadu v obecně směřující poselství týkající se základních otázek lidství. A právě tohle čtenář objeví také na stránkách knihy *Muž odjinud*.

Muž odjinud zrcadlí příběh bezejmenného hubeného muže, prchajícího vězně, který se na útěku náhodou ocitne v malé zapadlé vesničce kdesi na argentinském severu. Ve dvoutisícimetrové výšce nad mořem se rozprostírá čtyřicet šest domů z vepřovic, z nichž devatenáct obývají místní lidé, kteří již dlouhou dobu úpěnlivě očekávají na příchod kněze. Aniž se hubený muž naděje, místní uspořádají oslavu a navléknou udiveného návštěvníka do průsvitné tuniky, kterou ženy uchovávají již po tři generace. Mužovy námitky a nesouhlas vůči nově nabitému povolání nikdo nevnímá a cizinec se tak stává nedobrovolně duchovním vesnice. Z oslavovaného mesiáše se však záhy stává jen někdo, kdo bezmyšlenkovitě a prvoplánově odpovídá na problémy obyvatel vesnice a první nadějný dojem, který si o něm místní utvořili, se pomalu ale jistě mění v obraz člověka, který používá frázovitě odpovědi a nevzpomíná si na žádné modlitby. Takřka bezčasí panující ve vesnici a každodenní lopota obyvatel na okolních kamenitých polích se navíc záhy mění s příchodem výstavby silnice. Životní rytmus ve vesnici se proměňuje a potřeba duchovního potravy ustupuje do pozadí lineárně načrtnuté pracovní době, kdy se průběh odduchovnění umocňuje například mizením tradičním obyčejů. Lidé už netráví u zemřelého hodiny truchlením, pohřeb je nyní odbýván rychle a bez zbytečného zdržování. Hubený muž se najednou musí vyrovnat s novým světlem, které na něj z pohledu místních dopadá. Ve své samotě a jakémisi vnitřním exilu se snaží s novou skutečností vyrovnat, až nakonec přestává s kýmkoliv komunikovat a uzavírá se do světa vzpomínek, z nichž se napájí a ze kterých pak jako stařec dožívá obklopen zapomněním těch druhých.

Kniha čtenáři poutavým způsobem vypráví, ale zároveň mu také nenápadně předkládá množství otázek kroužících kolem vztahu mezi časem a naší pamětí, která se valícím tokem let stává jen selektivním odrazem jedincova uvažování. Nejde však výlučně o individuální paměť, ale rovněž o paměť druhých. Jsme pro ostatní tím, čím se jevíme sami sobě? Nebo identitu člověka utvářejí obrazy, které promítají jiní? Obyvatelé vesnice nakonec dají přednost materiální jistotě pramenící z výstavby silnice a kolektivně zapomínají na hubeného muže a na okolnosti jeho příchodu si časem již nikdo nepamatuje. Český překlad knižního titulu zkonkrétňuje původní španělský název, který jasně zrcadlí protiklad jedince a většiny - *El hombre que llegó a un pueblo (Muž, který přišel do vesnice)*. Neúprosná většina v podobě vesnice rozhoduje o osudu muže, do něhož nejdříve promítá své představy, poté ho přehlídí a nakonec na něj zapomíná. Jediným možným útočištěm, jakýmsi pomyslným exilem před samotou a opuštěností, se pro muže stává pouhá vzpomínka. Melancholický tón knihy ještě umocňují lyrické pasáže, v nichž figuruje personifikovaná příroda, a zlomkovitou povahu paměti umocňuje filmová technika střihu, kterou autor napříč vyprávěním uplatňuje. Závěr příběhu pak v souvislosti s autorovou předmluvou ukazuje, že sama paměť se stává nástrojem pro vznik celého příběhu, jelikož zmíněný román vznikl právě vzpomínkami na postavy, s nimiž autor v myšlenkách strávil celý život.

Muž odjinud odráží odvěký osud člověka, kterého všude doprovází olověná koule v podobě vlastního stínu, ať už jej chápeme jako vytěsněnou minulost, nebo jako názor těch druhých.